

EFOP-3.1.6-16-2017-00045
**„Mindannyian mások vagyunk” A köznevelés esélyteremtő szerepének erősítése a
Békéscsabai Tankerületi Központban**

Műhelymunkák téma meghatározása, problémafeltár készítése kérdőívezés módszerrel

Készítette: Sajben-Kenyeres Márta
Szabó Éva

Békéscsaba 2020

Tartalom

I. Bevezetés	4
1. Az érintettek körének bemutatása	4
2. A műhelymunkák célja	5
2.1 Szakmai együttműködés kialakítása	6
2.2 Szakmai tudatosság előtérbe helyezése, kompetenciák fejlesztése	6
2.2.1 Plan=tervezést és check=ellenőrzést segítő, hiányzó módszertani anyagok átadása	7
2.2.2 Do=cselekvést segítő módszertani anyagok átadása	7
2.2.3 Act=beavatkozást segítő módszertani anyagok átadása	7
II. Kérdőíves felmérés a műhelymunkák tartalmának tervezéséhez	7
1. Az iskolai viselkedésproblémák, megoldási módszerek, megoldásra irányuló igények és javaslatok feltárása pedagógusi és intézményvezetői kérdőívezéssel	7
1.1 Pedagógus kérdőívek eredményeinek összefoglalása	7
1.1.1 A problémák azonosítása a válaszok összegzése alapján	7
1.1.2 A pedagógusok felkészültségének kérdése	9
1.1.3 A pedagógus partnerei	9
1.1.4 A szülői reakciók vizsgálata	9
1.1.5 Hol lehet a megoldás kulcsa?	9
1.1.6 A pedagógus módszerei a problémamegoldásban – osztálytermi szint	9
1.1.7 A segítségnyújtás formái a pedagógus részére	10
1.2 A vezetői kérdőívek eredményeinek összefoglalása	10
1.2.1 Milyen probléma jut el a vezetőkhöz?	10
1.2.2 Belső partnerek azonosítása a segítségnyújtásban	10
1.2.3 A külső partnerek segítségének hatékonysága	10
1.2.4 A sikeres problémamegoldás lehetséges akadályai	11
1.2.5 A szülői reakciók vizsgálata	11
1.2.6 A problémamegoldás feltételei	11
1.2.7 A segítségnyújtás lehetséges formái	11
2. Többségi intézmények gyógypedagógusainak munkakörülmény vizsgálata kérdőívezéssel	12
2.1 Életkori jellemzők	13
2.2 Ellátott gyermekek problémakör szerint	13
2.3 Az ellátott gyermekek száma és a rehabilitációs csoportok jellemzői	14
2.4 A pedagógusok rehabilitációra fordított munkaórái	15
2.5 A munkavégzés helye, annak jellemzői	16
2.5.1 Ingázás	16
2.5.2 A foglalkozás helyiségének jellemzői	16
2.5.3 Eszközellátottság	17
2.5.4 Fénymásolás	18

2.5.5 Számítástechnikai eszközök	18
2.6 Visszajelzés a szakmai munkáról	19
2.7 Kapcsolattartás a szülőkkel	20
2.8 Műhelymunka tartalmi igényei	20
III. Műhelymunka tervezése	21
1. Tartalmi célok	21
1.1 Tervezést és ellenőrzést segítő, hiányzó módszertani anyagok átadása	21
1.1.1 Felmérőrendszer integráltan tanuló SNI tanulók részére	22
1.1.2 Egyéni fejlesztési terv	22
1.1.3 Differenciált feladatbank	22
1.1.4 Szöveges értékelési sémák	22
1.1.5 Autizmussal élő tanulókkal kapcsolatos ismeretek	22
1.1.6 A viselkedés-és magatartászavar; ADHD kérdései	22
1.1.7 Módszertani kérdések	23
1.1.8 IKT eszközök a fejlesztési folyamatban	23
1.1.9 Neurogén alapú teljesítményzavarok: diszlexia, diszgráfia, diszkalkúlia terápiája	23
1.1.10 Egyéni átvezetési program gyakorlatának bemutatása	23
1.1.11 Kommunikáció a szülőkkel	23
1.1.12 Támogató lehetőségek a sikeres munkavégzéshez	23
1.1.13 Kommunikációs csatornák hatékony működtetése	23
1.1.14 A diagnózistól a terápiáig	23
1.1.15. Fejlesztés megvalósításának eszközei	24
2. Folyamat célok	24
2.1 Éves tervezési határidők	24
2.2 Elvárások	24
2.3 Feladatértelmezés	24
2.4 Erőforrás elemzés	24
2.5 Költségek	24
2.6 Megvalósítás módszereinek meghatározása	25
2.7 Megvalósítás értékelése	25
<i>Felhasznált források</i>	<i>25</i>

I. Bevezetés

Az Esély Pedagógiai Központ EGYMI 2003-ban kezdte meg Békéscsaba Megyei Jogú Városban az utazó gyógypedagógia ellátást. Az elmúlt időszak alatt kollektívánkban rengeteg szakmai tapasztalat gyűlt össze a rehabilitációs tevékenység területén. Kezdvé az ellátás megszervezésétől, a fejlesztési folyamatokon keresztül egészen az értékelésig. A folyamatosan változó terminológiáktól, az innovatív megoldásoktól egészen a jogszabályi előírásoknak megfelelő adminisztratív elvárásokig.

Az óvodától a középiskolai ellátásig terjedt a feladatellátásunk, ami 2013-ra a Békéscsabai Tankerületi Központ békéscsabai intézményeire és a békéscsabai önkormányzat óvodáira csökkent, tekintettel a köznevelési rendszer fenntartói átalakítására. A Békéscsabai Tankerületi Központ az elmúlt időszakban létrehozta az együttnevelést segítő pedagógusok szakmai munkaközösségét, amely szervezetileg az Esély Pedagógia Központ EGYMI –hez tartozik.

Az itt szervezendő műhelymunkák témáinak meghatározásához, az SNI tanulók ellátásával kapcsolatos problémákról, jó gyakorlatokról leltárt készítettünk. Előzetes tervezésünkben öt fő témát jelöltünk meg tapasztalataink alapján, melyek

- a jelző rendszer működése,
- a szakmai információáramlás hatékonyságának javítása,
- szakmai módszertani kérdések megválaszolása,
- adminisztrációs feladatok,
- kollégáink mentális támogatása.

A tervezett témákat kiegészítettük a kérdőíves felméréssel. Így a begyűjtött kérdőívek válaszaiból összeállított formális, valamint a közös programjaink során kialakított informális tapasztalataink alapján határoztuk meg a műhelymunka további tartalmi irányait. Mindezeket a pályázati célkitűzéseinkkel harmonizáltuk.

1. Az érintettek körének bemutatása.

Békéscsabai; Szarvasi; Mezőkovácsházi és Orosházi Járások gyógypedagógusai alkotják az együttnevelést segítő pedagógusok munkaközösségét. A munkaközösségben minden gyógypedagógiai szakirány képviselteti magát. Az utazó gyógypedagógiai hálózat saját munkatársait is aktívan bevonja a Békéscsabai Tankerületi Központ alkalmazásában dolgozó együttnevelést segítő gyógypedagógusok közös szakmai elvek mentén történő koordinálásába, a tudásmegosztás kiszélesítésébe.

Mint a munkaközösség működtetői, arra ösztönözzük a tagokat, hogy cseréljenek ötleteket, szakmai tapasztalatokat, hasonlítsák össze a gondolataikat. A tagok nyitottak arra, hogy találjunk olyan célt/célokat, melyek alkalmasak arra, hogy szakmailag fejlődjünk és több oldalról közelítsünk az oktatási gyakorlatunk elemzése és hatékonyabbá tétele felé. Szert tegyünk újabb képességekre, amelyeket a jövőben integrálhatunk a mindennapi munkánkba.

Együttnevelést segítő pedagógusok munkaközösségének összetétele:

Település neve	Intézmény neve	gyógyypedagógus tagok száma
Békéscsaba	Erzsébethelyi Ált. Isk.	1 fő
Békéscsaba	Jankay T.K.T.Ny. Ált. Isk.	1 fő
Békéscsaba	Petőfi utcai Ált. Isk.	1 fő
Békéscsaba	Lencsési Ált. Isk.	3 fő
Békéscsaba	Esély Pedagógiai Központ EGYMI	14 fő
Békéssámson	Békéssámsoni Ált. Isk.	1 fő
Doboz	Dobozi Ált. Isk.	2 fő
Dombegyház	Balsaráti Vitus J. Ált. Isk.	1 fő
Kondoros	Kondorosi Ált. Isk.	2 fő
Kunágota	Bereczki M. Ált. Isk.	2 fő
Medgyesegyháza	Schéner M. Ált. Isk.	1 fő
Mezőhegyes	József A. Ált. Isk. K és AMI	3 fő
Szabadkígyós	Szabadkígyósi Ált. Isk.	1 fő
Tótkomlós	Jankó János Ált. Isk. és Gimn.	1 fő
Orosháza	Vörösmarty M. Ált. Isk.	8 fő
Nagyszénás	Nagyszénási Czabán S. Ált. Isk.	1 fő
Almáskamarás	Károlyi Bernát Nyelvoktató N. N. Ált. Isk.	1 fő
összesen:		44 fő

2. A műhelymunkák célja

Intézményünk kiemelet figyelmet fordít arra, hogy rugalmasan alkalmazkodjon a többségi pedagógusok felől jövő szakmai igényekre, keresse a gyógypedagógiai és a többségi pedagógia kapcsolódási pontjait. Az egyes intézményekben felmerült problémák mellett, hogy sok esetben egyezőséget mutatnak, mindig egyediek is. Egyediek abban, ahogyan a gyermekek/tanulók nehézségei és szociokulturális környezetük befolyása, vagy a velük foglalkozó pedagógusok szakmai rálátása, tudása is egyedi. Mindez együttesen kell, hogy formálja a leginkább hatékony módszer kiválasztását.

Az utazó gyógypedagógiai szolgálat tagjai olyan szakmai csapatot alkotnak, ahol a belső tudásmegosztás elsődleges ahhoz, hogy egyénenként megfelelő szakmai válaszokat tudjunk

adni a fejlesztések során. Az Oktatási Hivatal Bázisintézményeként az elmúlt 3 évben felkínált témáinkkal sok többségi pedagógust vonzottunk be műhelymunkáinkba. Egyben mi is megtanultuk tapasztalatainkat, helyi gyakorlatunkat minél magasabb színvonalon kommunikálni.

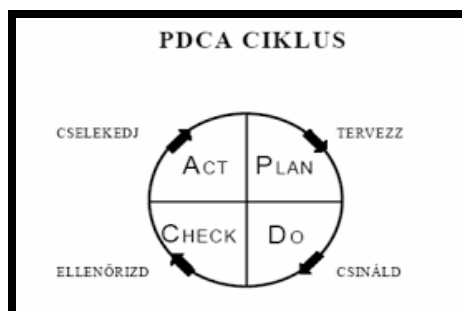
Az együttnevelést segítő pedagógusok munkája összetett. Kezdve a szerteágazó kapcsolattartástól, a gyermekek érdekeinek érvényesítésén keresztül a fejlesztő tevékenységig. Gyakran egyedül rendelkeznek gyógypedagógia előkészültséggel egy intézményen belül, ennél fogva a sokféle probléma rehabilitációs-megoldásának a tervezését és megvalósítását is önállóan valósítják meg. Az elszigetelt működésből hasznos kitorési lehetőséget kínálhatnak az online platformok, melyek a digitális tanrend időszakában rengeteg fejlesztési ötletet adtak. A műhelymunkáink célja a munkaközösség által kínált - személyes jelenlétén alapuló - szakmai együtt gondolkodás az integratív pedagógia kérdéseiről, az újabb terápiás eredményekről, szakirodalomról, melyek tovább erősítik a gyógypedagógiai kompetenciákat. Fontos megjegyeznünk, hogy a műhelymunkák megtervezésére az igény nagyon hamar és erőteljesen megjelent, tekintettel a feladatellátásban feltáruló problémákra. Továbbá - belső nyomásként is a szakmai kihívásokat tekintve- a felkészülés igénye a jövőorientált hozzáállásra.

2.1 Szakmai együttműködés kialakítása

Szakmaközi kommunikáció fejlesztése. A befogadó intézményekben dolgozó, a sajátos nevelési igényű tanulók rehabilitációját, rehabilitációját végző gyógypedagógusok gyakran nem tudják önmaguk szakmai határait és lehetőségeit meghatározni, és nehezebb az érdekérvényesítésük. Az utazó gyógypedagógiai szolgálat tapasztalata az, hogy azok az intézmények, ahol a sajátos nevelési igényű és a peremhelyzetű, hátrányos, vagy halmozottan hátrányos tanulók aránya magasabb, sokkal inkább motiváltak a szakmák közötti együttműködés kialakításában és fenntartásában. Összességében a többségi intézmények részéről igény, hogy az egyéni arculatukhoz, egyéni problémáikhoz és a jogszabályokhoz egyaránt igazodó SNI ellátási koncepciójuk megújuljon. A műhelymunkák ennek lehetőségét kínálják fel mindannyiunk részére.

2.2 Szakmai tudatosság előtérbe helyezése, kompetenciák fejlesztése

Célunk, hogy az utazó gyógypedagógusok és a többségi intézményekben dolgozó együttnevelést segítő pedagógusok munkája tervszerűbbé és tudatosabbá váljon a felkínált szakmai programok megvalósításán, valamint a kidolgozásra kerülő módszertanok megismerése és intézményi bevezetése által.

- 2.2.1 Plan=tervezést és check=ellenőrzést segítő, hiányzó módszertani anyagok átadása
- 2.2.2 Do=cselekvést segítő módszertani anyagok átadása
- 2.2.3 Act=beavatkozást segítő módszertani anyagok átadása

II. Kérdőíves felmérés a műhelymunkák tartalmának tervezéséhez

1. Az iskolai viselkedésproblémák, megoldási módszerek, megoldásra irányuló igények és javaslatok feltárása pedagógusi és intézményvezetői kérdőívezéssel

1.1 Pedagógus kérdőívek eredményeinek összefoglalása

A tankerületben dolgozó együttnevelést segítő pedagógusok közül 23 fő töltötte ki az online kérdőívet. Ebben 19 kérdésre kellett anonim választ adni. A válaszadók 50 %-nál az iskolai jellemző osztálylétszám 20 fő. A válaszadók 87%-a foglalkozik rendszeresen olyan SNI tanulókkal, akiknek diagnózisában viselkedés-és magatartászavar (is) szerepel.

1.1.1 A problémák azonosítása a válaszok összegzése alapján.

A viselkedészavar leggyakrabban előforduló tüneteit vizsgáltuk az agresszív, a regresszív, a jelentkező erkölcsi problémák és a tanulást befolyásoló tényezők alapján.

- A viselkedészavar legjellemzőbb agresszivitásban megnyilvánuló tünetei:

alsó tagozatban	felső tagozatban	középiskolában
1. verekedés, verekedés kezdeményezése	1. durva, trágár beszéd	1. durva, trágár beszéd
2. gyakori bekiabálás, hangoskodás	2. gyakori bekiabálás, hangoskodás	2. önmaga ellen forduló agresszió
3. csipkedés, rugdosás, harapás	3. rongálás, öncélú pusztítás	3. gyakori bekiabálás, hangoskodás
4. durva, trágár beszéd	4. verekedés. verekedés kezdeményezése	4. rongálás, öncélú pusztítás
5. szófogadatlanág	5. megfélemlítés, erőfitogtatás	5. megfélemlítés, erőfitogtatás és zsarolás

Az életkor előrehaladtával azt látjuk, hogy a nyílt fizikai agresszivitás áttevődik a verbális agresszió irányába.

A viselkedészavar legjellemzőbb tünetei regresszív/visszahúzódo magatartásban:

alsó tagozatban	felső tagozatban	középiskolában
1. fokozott érzékenység	1. visszahúzódo	1. teljes elszigetelődés, magány
2. sírás	2. zárkózottság	2. önbizalom hiánya
3. szomorúság	3. önbizalom hiánya	3. szomorúság
4. halk beszéd	4. szorongás	4. fokozott érzékenység
5. szégyenlőtség	5. elszigetelődés, közösségi programokból kimaradás	5. kimaradás a közösségi programokból

A legjellemzőbb erkölcsi problémák:

alsó tagozatban	felső tagozatban	középiskolában
1. árulkodás	1. tisztelatlenség, szemtelenség	1. káros szenvedélyek megjelenése
2. hazudozás önmagáról, illetve másokról	2. lopás	2. lógás, csavargás
3. lopás	3. lógás, csavargás	3. tisztelatlenség, szemtelenség
4. következmények felmérésének hiánya	4. káros szenvedélyek megjelenése	4. nemiség hangsúlyozott megjelenése
5. tisztelatlenség, szemtelenség	5. következmények felmérésnek hiánya	

A tanulmányi munkában jelentkező tünetek:

alsó tagozatban	felső tagozatban	középiskolában
1. szórt figyelem	1. motiváció hiánya	1. lemondás saját haladásáról
2. gyenge feladattudat	2. önkontroll hiánya	2. motiváció hiánya
3. mozgékonyág	3. szórt figyelem	3. gyenge feladattudat

4. fáradékonyság	4. gyakorlás hiánya	
5. motiváció hiánya (tanulási zavarok)	5. gyenge feladattudat	

1.1.2 A pedagógusok felkészültségének kérdése

- A pedagógusok 68 % még nem vett részt a magatartás-és viselkedészavar problémakörrel foglalkozó továbbképzésen, viszont 74% nyitott ilyen jellegű képzés irányában, a feltételektől függetlenül. Ez összesen 17 fő biztos jelentkező lehetne egy képzés tekintetében.

1.1.3 A pedagógus partnerei

- Az intézményben belül a problémás tanuló osztályfőnöke a legfőbb partnere a pedagógusoknak a megoldásban, majd ezt követi sorrendben a gyógypedagógus/fejlesztőpedagógus; az iskolapszichológus, illetve az intézményvezetés együttműködése. Külső segítséget tekintve leghatékonyabb partnernek a Szakértői Bizottságot tartják, ezt követi az iskolarendőr és a védőnő által nyújtott közreműködés. *Nem elégséges* választ kapott az iskolapszichológusi ellátás a szakszolgálat keretében, de a Családsegítő-és Gyermekjóléti Szolgálatról és a gyermekorvostól is több segítséget várnának. A külső partnerekkel való kapcsolat minősége, szabályozása mindenképpen áttekintést és szabályozást igényel.

1.1.4 A szülői reakciók vizsgálata

- A szülők leggyakrabban negatívan reagálnak a probléma felvetésekor. Jellemző a hárítás – oldja meg az iskola a problémát; a jelzett probléma el nem fogadása (otthon ezt nem csinálja!); illetve az együttműködés teljes hiánya. A legmagasabb számban (5 válaszadó) szülőt együttműködésre késznek jelölték meg, de egyúttal tehetetlennek, kétségbeesettnek is. Az a lehetőség, hogy a szülők keresik a gyermekük viselkedés problémájára a megoldást és maguktól is elviszik szakemberhez, az egyáltalán nem jellemző kategóriában kapta a legtöbb jelölést. A szülőkkel való foglalkozás elengedhetetlen.

1.1.5 Hol lehet a megoldás kulcsa?

- A pedagógusok úgy vélik, hogy az iskolai keretek között a problémamegoldás kulcsa az együttműködő család (87%), a külső szakember bevonása (56%) és a pedagógusok felkészültsége/felkészítése a probléma kezelésére (52 %). Tehát a hatékony problémamegoldásához több partner egyidejű bevonása, szakmai egyeztetése és hatékony együttműködése szükséges.

1.1.6 A pedagógus módszerei a problémamegoldásban – osztálytermi szint

- A leghatékonyabbként az alábbi pedagógiai módszerek kerültek megjelölésre:
 1. rövidtávú célok megfogalmazása és ellenőrzése
 2. következetesség, határozott fellépés; a pozitív változások jutalmazása
 3. elfogadó légkör biztosítása

4. változatos, egyénre szabott feladatok biztosítása
5. a tanuló más szakemberrel történő találkoztatása; türelem, halk beszéd

A leginkább elutasított, hatékonyatlannak ítélt módszerek: kizárás az iskolai programokból, a közösségből; a beírás és fegyelmi; igazgató előtti megjelenés.

1.1.7 A segítségnyújtás formái a pedagógus részére

- A felkínált lehetőségek közül az alábbi ötletek kapták a legtöbb jelölést:
 1. hasonló problémával küzdő kollégák részére szervezett esetmegbeszélés szakember bevonásával
 2. jó gyakorlat felkutatása, tapasztalatcsere más intézményben
 3. a tanuló megfigyelésével egybekötött egyéni tanácsadás
 4. helyben történő esetmegbeszélés külső szakember bevonásával
 4. továbbképzés, okok és módszerek alaposabb megismerése
 4. tudásmegosztás: konkrét módszerek bemutatása

1.2 A vezetői kérdőívek eredményeinek összefoglalása

Az online kérdőívet 21 intézményvezető töltötte ki. A kérdőívben összesen 12 kérdés szerepelt. A válaszadás itt is anonim volt.

A viselkedés és magatartászavar az intézményben a válaszadók 50 %-a szerint még osztályszinten kezelhető, de egyre gyakrabban fordul elő. 25 % szerint nagyon gyakori és egyre inkább igényel vezetői beavatkozást is. A válaszok előre vetítik, hogy a vezetők felkészítése a problémakezelésre legalább olyan fontos, mint a pedagógusoké. Mivel a tendencia növekvő, intézményi szintű stratégia kidolgozására is szükség lehet.

1.2.1 Milyen probléma jut el a vezetőhöz?

- Az alsó tagozatban dolgozó pedagógusok részéről jellemzően a tanulmányi munka területén jelentkező problémák a dominánsak (figyelmetlenség, motiválatlanság, impulzivitás), amelynek megoldásában a vezetés segítségét kéri. Ezt követik az agresszív viselkedésből fakadó konfliktusok (rongálás, csúnya beszéd, verekedés stb.). Felső tagozatban az agresszív viselkedés veszi át a vezető szerepet és csak ezután következik a tanulmányi munkára kiható problémák megoldáskeresése. A középiskolai korosztályban ismét a tanulmányi munka területén jelentkező problémák kerülnek felszínre és az agresszivitás átcsap regresszív magatartásba, valamint az erkölcsi problémák megjelenésébe.

1.2.2 Belső partnerek azonosítása a segítségnyújtásban

- Az intézményben a pedagógusok legfontosabb partnereiként a vezetés saját magát, illetve a problémás tanuló osztályfőnökét jelölte meg. Ezt követi a gyermek-és ifjúságvédelmi feladatokat ellátó személy.

1.2.3 A külső partnerek segítségének hatékonysága

- A legtöbben az iskolarendőri és védőnői segítséget tartják teljes mértékben eredményesnek. Többnyire eredményesnek a Szakértői Bizottságot, változó eredményességűnek a gyermekpszichiátriát tartják.

Elgondolkodtató, hogy az iskolarendőr szerepét hatékonyabbnak látják, mint a Gyermekvédelemhez fordulást.

1.2.4 A sikeres problémamegoldás lehetséges akadályai

A vezetők a pedagógus oldaláról elemezték az akadályokat és a következőket jelölték meg legtöbbször:

1. probléma túlnövi a pedagógus kompetenciáját
2. a pedagógus leterheltsége
3. partnerek hiánya a megoldásban
4. félelem a szülők reakciójától
5. felkészületlenség; kiégés

A pedagógusok a kérdőív alapján ritkán tapasztalták azt, hogy a szülő agresszívan rátámadna a pedagógusra, vagy csúnyán beszélne vele. A vezetők viszont úgy érzékelik, hogy félnek a pedagógusok.

1.2.5 A szülői reakciók vizsgálata

- Nagyon gyakori szülői reakcióként lett leírva, miszerint a szülők nem fogadják el az iskola által jelzett problémát. Ezt követi, hogy bár partnerként mutatkoznak a szülők, de érdemi változás mégsem történik. Kiugróan magas arányban került megjelölésre, hogy a szülők csak ritkán, illetve egyáltalán nem partnerei a hatékony, pozitív változás elérésének. A szülői együttműködés elnyeréséhez szükség szerint szélesebb körnek is együtt kell működnie, „nyomást gyakorolnia” a gyermek jövőjének érdekében.

1.2.6 A problémamegoldás feltételei

- A vezetők 70 %-a úgy véli, hogy pedagógiai asszisztens alkalmazása hatékonyan segíthetné a viselkedés-és magatartászavarral küzdő gyermekek eredményes integrált oktatását. Ehhez viszont 65% szerint feltétlen szükség van egy jól együttműködő családra, valamint 45 % szerint külső szakember, pszichológus bevonására is. A kis létszámú osztályok indításának lehetőségét is a vezetők 35 % egyfajta megoldásnak találná a probléma kezelésére. Nem került a választható opciók közé, de a kortárs csoport megfelelő technikákkal történő bevonása a konfliktusmegoldásba is döntő jelentőségű lehetne. Osztálykeretek közt, vagy kis csoportban nagyon hatékonyan tudna működni. Ehhez pedagógusok felkészítése szükséges.

1.2.7 A segítségnyújtás lehetséges formái

A vezetők a felkínált lehetőségek közül az alábbi segítségnyújtási formákat ítélték meg a leghatékonyabbnak:

1. a tanulóra irányuló rendszeres helyszíni esetgondozás külső szakember által
2. a tanuló megfigyelésével egybekötött egyéni tanácsadás
3. helyben történő estemegbeszélés külső szakember bevonásával
4. jó gyakorlat felkutatása, tapasztalatcsere más intézményben

A pedagógusok továbbképzésen való részvételét kevesebb vezető jelölte meg. Nem korrelál azzal, hogy pedagógusaik kompetenciáját a problémakezelésben nem tartják elegendőnek. Ellentmondásba kerül azzal is, hogy a pedagógusok döntő többségénél a továbbképzés szakmai igényként fogalmazódott meg. Kiemelném azt is, hogy amíg a vezetők elsődlegesen a saját falaik közé szeretnék behozni a megoldást, addig a pedagógusok szívesen mozdulnának ki és tanulnának másoktól. Szeretnének hasonló problémával küzdő kollégákkal konzultálni. A tudásmegosztás mellett, a jó gyakorlatok megismerése mindkét kérdőívezésnél az első ötben szerepel. (Véleményem szerint amikor a probléma már túlnő egy szinten, akkor fogalmazódik meg egyre inkább ez az igény.) Szükséges jó gyakorlatot folytató intézményekkel történő kapcsolatfelvétel. Kezdsnek intézményenként egy-két fő delegálásával tapasztalatcsere szervezése.

2. Többségi intézmények gyógypedagógusainak munkakörülmény vizsgálata kérdőívezéssel

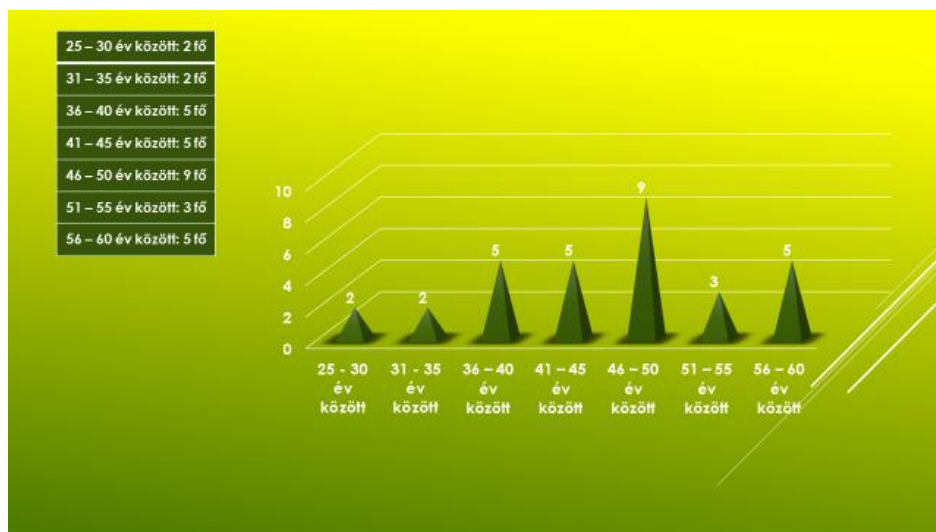
A kérdőív összességében 17 kérdést tartalmazott, mely kérdésekből kisebb kérdéscsoportok alkothatók, úgymint:

- Mi jellemzi a kitöltőket? Ennek összegzéséhez az életkori jellemzők, a diplomák száma, a szakvizsga megléte és a továbbképzés megoldása tartoztak.
- Milyen mértékű a szakemberek leterheltsége? A válaszokban a gyógypedagógusokra eső gyermeklétszám, a munkaidő és a feladatellátási helyek száma jelentek meg.
- Mi jellemző a munkaszervezésre? Ebben a kérdéscsoportban a közlekedés megoldása és az utazásra fordított heti óraszámok kerültek feltárára.
- Hogyan jellemezhető a terápiás munka? A heti foglalkozások jellemzően 1 illetve 2 órában történő megvalósítását, valamint a rehabilitációs csoportok létszámát vizsgálta.
- Milyen és mennyire hatékony a szülőkkel való együttműködés? Hogyan írható le az infrastrukturális feltételrendszer? A kérdéskörben a helyiségek megfelelősége, a terápiás/fejlesztő eszközök mennyisége és minősége, a fénymásolási-nyomtatási lehetőség és az infokommunikációs eszközökkel való ellátottsággal kapcsolatos vélemények összegződtek.

A kérdőív értékelése azt a célt szolgálta, hogy valóban a személyi és infrastrukturális lehetőségek maximális figyelembevételével tervezzük meg a műhelymunka tartalmi célkitűzéseit.

A kérdőívet ez együttnevelést segítő pedagógusok munkaközösségének 31 tagja töltötte ki. Ez 70% kitöltöttséget jelent.

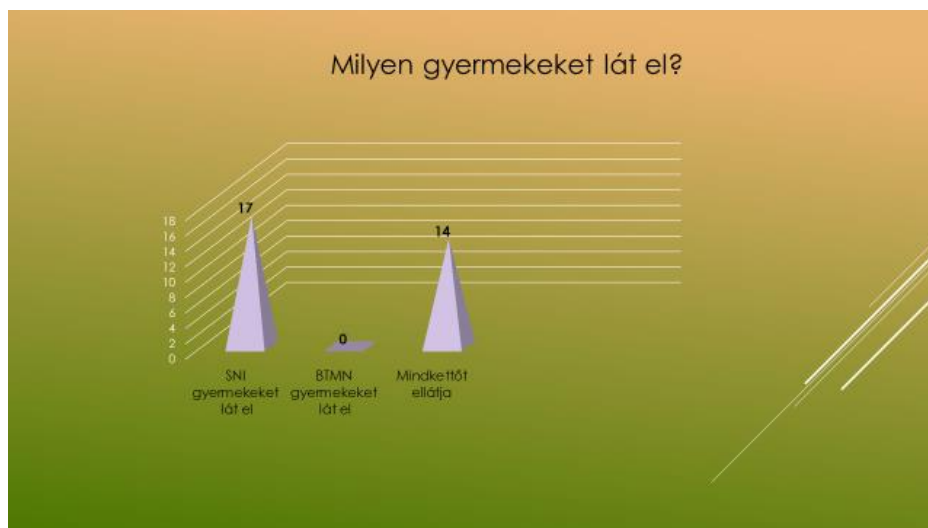
2.1 Életkori jellemzők

A kollégáink életkorát tekintve láthatjuk, hogy a 45 év feletti korosztály képviselteti magát nagyobb arányban ebben a munkakörben. 5 gyógypedagógus nyugdíj közeleli, míg ezzel szemben 2 fő fiatal belépő van. A szakember utánpótlás a korfát tekintve nehézsége fog jelenteni a jövőt illetően.

A kollégák 45 %-a rendelkezik szakvizsgával.

2.2 Ellátott gyermekek problémakör szerint

A gyógypedagógusok közel fele ellát mind beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel (továbbiakban: BTMN) diagnosztizált, mind sajátos nevelési igényű (továbbiakban: SNI) gyermekeket. Ezen esetekben a megoszlás aránya kiegyenlített az ellátott gyermekek számát tekintve.

2.3 Az ellátott gyermekek száma és a rehabilitációs csoportok jellemzői

A válaszadó gyógypedagógusok 29 %-a 31-40 fő közötti létszámban látja el a tanulókat. A kevesebb tanulólétszámmal dolgozó gyógypedagógusok speciális terápiákat biztosítanak, úgymint szomatopedagógia, szurdopedagógia, tiflopedagógia, logopédia, autizmus specifikus ellátás. A nagyobb létszámok a mozgásterápiás ellátást jelentik (SZIT/TSMT), illetve a pszichés fejlődés egyéb zavarával küzdő tanulókból létrehozott nagyobb létszámú rehabilitációs csoportokra utalnak.

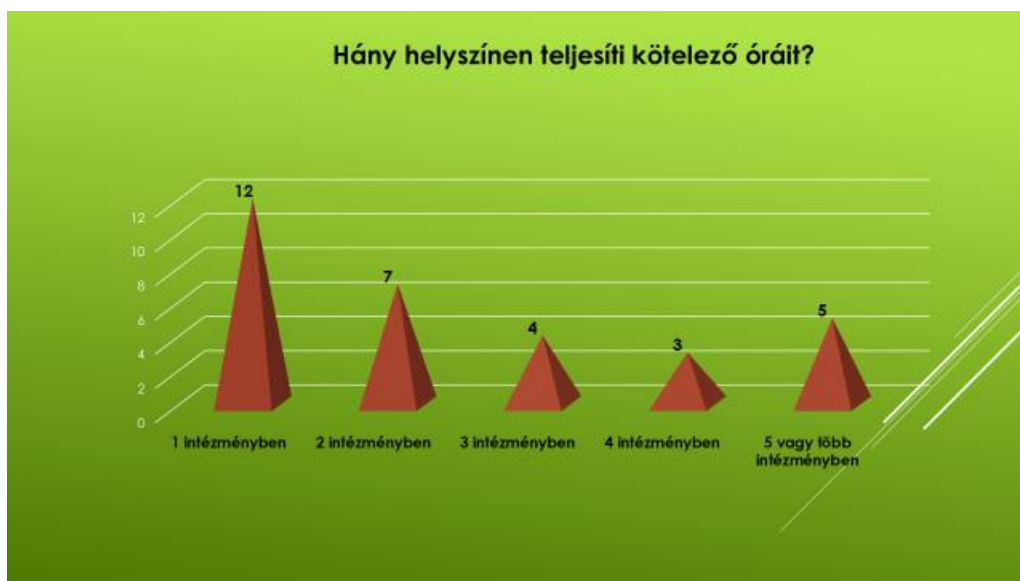

A rehabilitációs csoportok jellemző létszáma 2-4 fő közötti. A pedagógusok egyéni és csoportos foglalkozásokat egyaránt tartanak.

2.4 A pedagógusok rehabilitációra fordított munkaórái

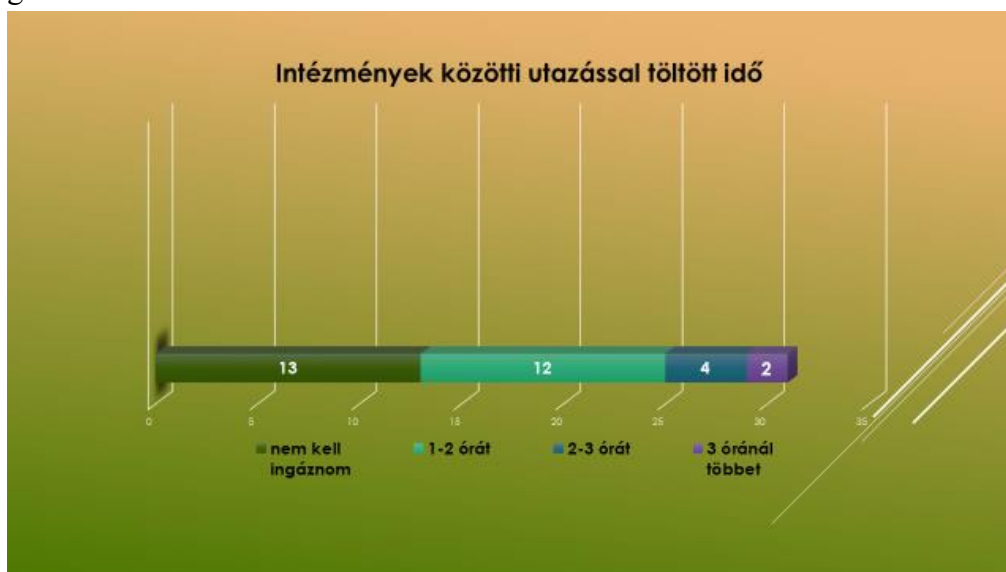
A kizárólagosan sajátos nevelési igényű tanulókkal foglalkozó pedagógusok kötelező óraszámuk heti 20 óra. A BTMN és az SNI tanulókkal egyaránt foglalkozó kollégák óraszámuk 22-26 óra közötti. A felmérésből látható, hogy a többségi intézményekben dolgozó gyógypedagógusok közül minimálisan 9 fő egyéb foglalkozások illetve tanórák megtartásában is részt vesz a rehabilitációs-rehabilitációs ellátáson kívül.

Míg a többségi intézmények gyógypedagógusai jellemzően egy, illetve két telephelyen teljesítik a kötelező óráikat. Az utazó gyógypedagógiai, utazó konduktívpedagógiai ellátásban dolgozó kollégák viszont nem egy esetben 5 vagy, annál több intézménybe járnak heti rendszerességgel.

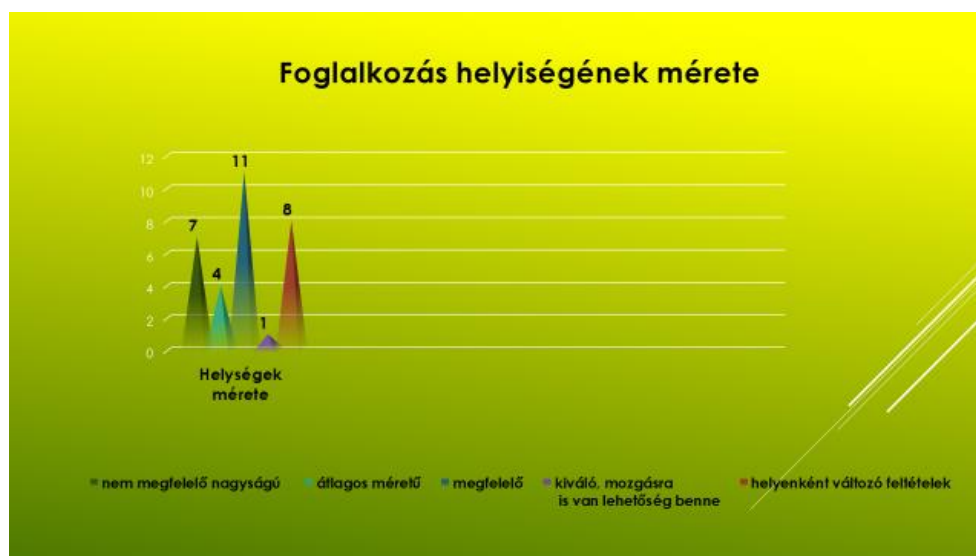
2.5 A munkavégzés helye, annak jellemzői

2.5.1 Ingázás

A pedagógusok körülbelül 1/3 a nem kényszerül telephelyek közötti utazásra. Ez jelentősen megkönnyíti az ellátáshoz szükséges tárgyi feltételek teljesülését és magában hordozza, hogy állandó helyiség biztosított a terápiához. A feladatellátási helyek közötti közlekedéshez jellemzően saját gépjárművet (8 fő), illetve kerékpárt vesznek igénybe (6fő).

2.5.2 A foglalkozás helyiségének jellemzői

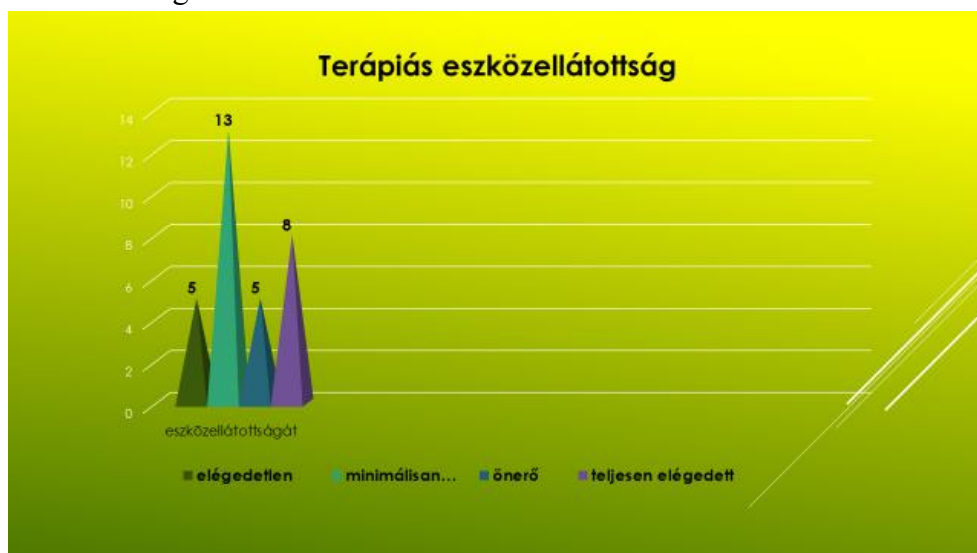

Kiválónak minősített helyiséget mindösszesen 1 fő jelölt meg. Döntően a helyiség mérete megfelelő válasz kapta a legtöbb jelölést. Viszont 7 válaszadó jelezte, hogy a helyiség mérete nem felel meg a hatékony munkavégzés feltételeinek.

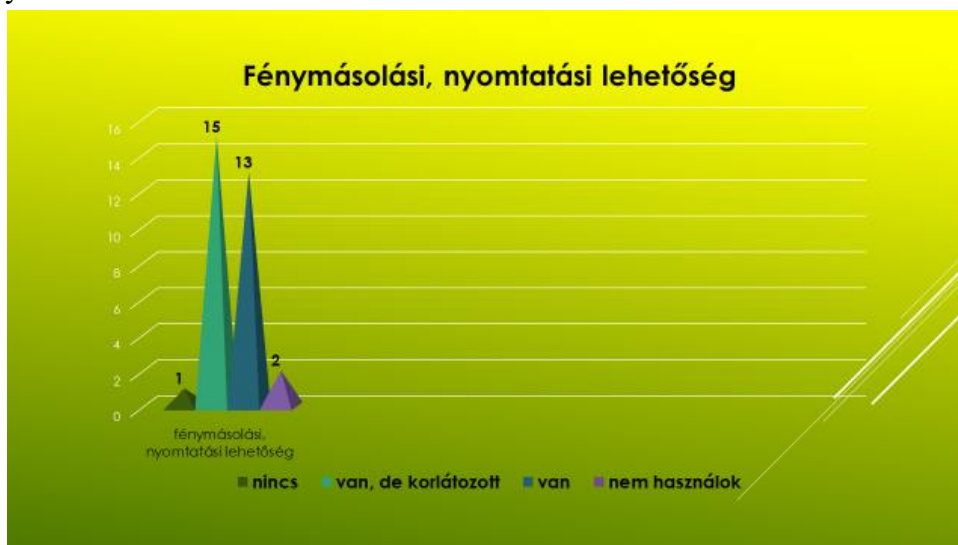
A berendezést tekintve a válaszadók több, mint fele az átlagos választ adta.

2.5.3 Eszközellátottság

A terápiás eszközellátottsággal a válaszadók közül 13 fő minimálisan elégedett. A kollégáink közül többen saját forrásból vásárolnak fejlesztő eszközöket a munkavégzéséhez.

2.5.4 Fénymásolás

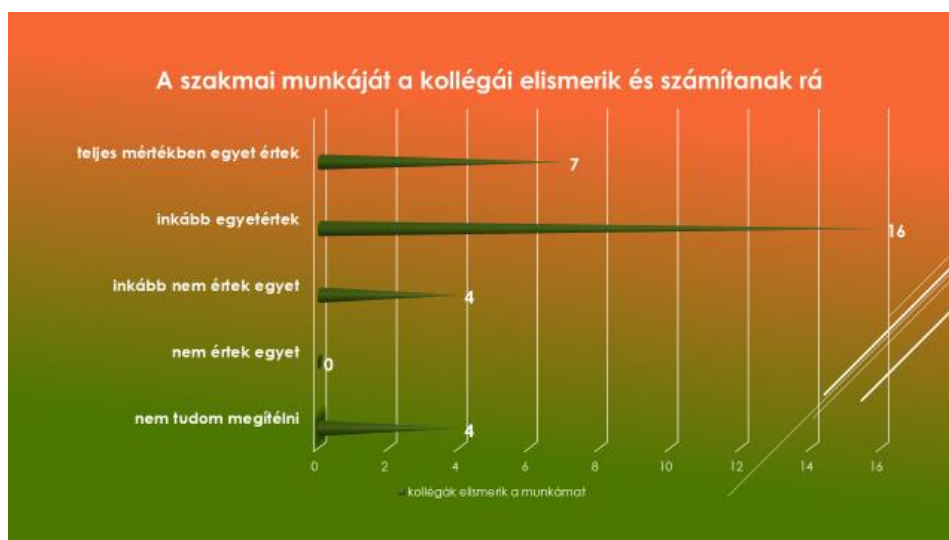
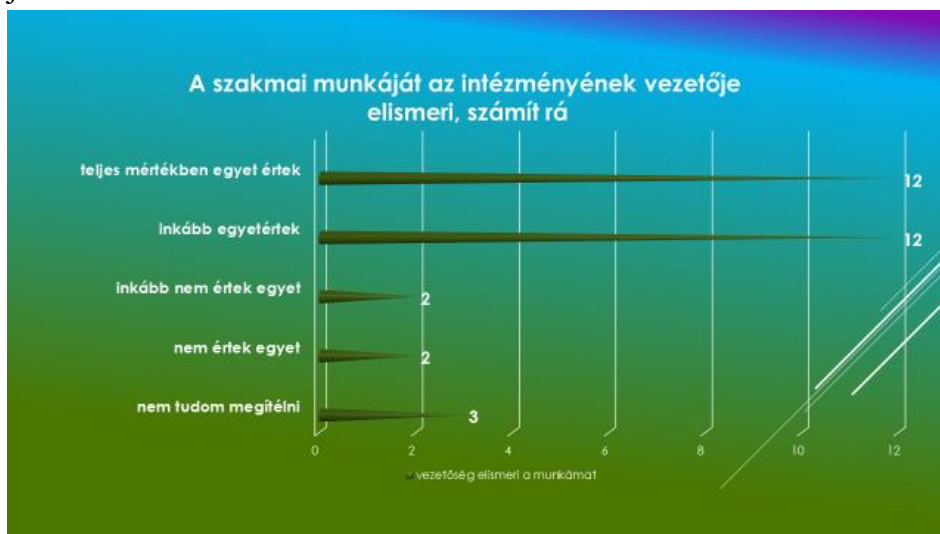
A fénymásolási lehetőség az egyéni fejlesztés megoldásához majdnem hogy nélkülözhetetlennek mondható. Ez a lehetőség adott.

2.5.5 Számítástechnikai eszközök

Az intézmények az elmúlt időszakban lehetőséget biztosítottak intézményi laphoz jutáshoz, mellyel legtöbb kolléga élt is. Az IKT eszközök használata és beépítése a pedagógus kompetencia fontos eleme, a pedagógus minősítési folyamatban is elvart ennek használata a mindennapi tevékenységbe építetten is. A digitális oktatással kapcsolatban nagyon sok platform ingyenesen is elérhetővé vált. Rengeteg lehetőség nyílt meg a pedagógusok előtt kreativitásuk fejlesztéséhez.

2.6 Visszajelzés a szakmai munkáról

A válaszadó pedagógusok nagy része úgy ítéli meg, hogy a munkájukat, mind az iskolavezetés, mind a kollégák elismerik. Tudásukra szükség van.

2.7 Kapcsolattartás a szülőkkel

A szülőkkel való kapcsolattartás legjellemzőbb és eredményességét tekintve is talán a leghatékonyabb módja a személyes konzultáció. A pandémiás időszak és a jelenleg érvényben lévő járványügyi előírások új kommunikációs csatornák beillesztését tették szükségessé.

2.8 Műhelymunka tartalmi igényei

A műhelymunkák iránti tartalmi meghatározásban legnagyobb igényben jelzett témák:

- autizmus
- magatartási, viselkedési problémák kezelése
- oktatásmódszertani kérdések
- IKT használat
- „diszes” problémák.

III. Műhelymunka tervezése

Hivatásunkból egyben következik az a meggyőződésünk, hogy a gyermekek jelentik a legnagyobb értéket a világban, kiszámíthatatlan és gazdag potenciállal rendelkezve. Nekünk viszont sok-sok kérdést kell feltennünk saját munkánkkal és módszereinkkel kapcsolatosan, hogy gyermekink/tanulóink valóban élni tudjanak majdan ezzel a potenciállal. Szinte mindennap halljuk és látjuk, hogy milyen bizonytalan világban élünk; kezdve a globális felmelegedés és éghajlatváltozástól, az élelmiszer- és vízbizonytalanságig, vagy a járvány, a magány fenyegető globális egészségügyi veszélyéig, a gépek felemelkedésével és a mesterséges intelligencia térhódításával járó foglalkoztatási következményekig. Ebben a keverékben nemcsak mi, hanem a felnövő generáció tagjai is nehezen érezhetik magukat biztonságban és maradhatnak felhőtlenül optimisták. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül ezeket a tényeket, amikor az oktatási elképzeléseinkről, annak tartalmáról gondolkodunk.

1. Tartalmi célok

A műhelymunkák tartalmának meghatározásakor kérdéseket kellett feltennünk és ezeknek megfelelően a helyi igényekre és lehetőségekre leginkább megfelelő válaszokat megadnunk.

- Hogyan érhetjük el, hogy az SNI tanulók nevelése-oktatása során saját képességeiket maximálisan ki tudják majd bontakoztatni?
- Milyen helyi sajátosságokat kell figyelembe venni? Úgymint települési jellemzők, szociokulturális környezet, helyi szakmai együttműködési gyakorlat.
- Miként érintik a fentebb említett kihívások a sajátos nevelési igényű tanulóinkat? Számukra milyen lehetőségeket fog kínálni a jövő, hogy értékes embereknek érezhessék magukat? Hol van ebben a gyógypedagógiai, a gyógypedagógus szerepe? Egyedül mit tudunk, vagy éppen mit nem tudunk elérni?
- Hol szükséges beavatkozás? Milyen nevelési-oktatási problémákkal kell foglalkoznunk?
- Miben kell fejleszteni gyógypedagógiai kompetenciáinkat, módszertárunkat?
- Miként mérhető tevékenységünk hatékonysága?
- Kik az együttműködésben a partnereink, milyen együttműködési protokollt tudunk kialakítani?

1.1 Tervezést és ellenőrzést segítő, hiányzó módszertani anyagok átadása

Olyan módszertani anyagok kidolgozást valósítjuk meg a pályázat keretei között, ami minden iskolának a fejlesztő munkájába hatékonyan bekapcsolható. A mérés-értékelés és a fejlesztő munkát támogató differenciált feladatbankok kapcsolódnak a képesség/készség fejlesztésen túl a kerettantervi elvárásokhoz, ezzel megerősítik a tanórai tapasztalatokat,

sikeresebbé teszik az új információk bevésését és megtartását. Összességében keresik azokat a kapcsolódási pontokat, ahol a rehabilitációs foglalkozások konkrétan segíteni tudják a sikeresebb tanulmányi eredmények elérését. A módszertani fejlesztések mellett a pedagógus továbbképzésekkel az utazó gyógypedagógusok terápiás felkészültsége bővül, kompetenciájuk erősödik. A megszerzett ismereteket belső tudásmegosztással tovább kamatoztathatja az intézmény.

Az alábbiakban az elkövetkező időszakra több műhelymunka javaslatot is ismertetünk.

1.1.1 Felmérőrendszer integráltan tanuló SNI tanulók részére

Kidolgozott felmérőrendszer integráltan tanuló SNI tanulók részére (matematika, olvasás, szókincs, szövegértés, írás- helyesírás) 1-8. osztályig, mely feladattípusaiban figyelembe veszi az integráltan tanuló SNI-s tanulók diagnózisából (diszlexia, diszgráfia, diszkalkúlia) adódó készségek/képességek lehetséges problémáit és lehetővé teszi azok feltérképezést. Eredményeiből meghatározhatóak a fejlesztés főbb irányai.

1.1.2 Egyéni fejlesztési terv

A felmérőrendszeren és a szakértői véleményben foglaltakon alapuló egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez alkalmas anyagok megosztása. Kidolgozott séma átadása.

1.1.3 Differenciált feladatbank

Differenciált feladatbank ismertetése és átadása a felső tagozatos SNI tanulók rehabilitációs célú fejlesztéséhez, amely feladattípusaiban a felmérőrendszerhez igazodó, diagnózisra alapozott, míg tartalmában figyelembe veszi a kerettanterv minimumkövetelményeit.

1.1.4 Szöveges értékelési sémák

Kidolgozott szöveges értékelési sémák átadása 1-8. osztályig, amelyek az egyéni teljesítmények bemutatása mellett alkalmasak arra is, hogy az aktuális és a tervezett eredmények közti korrekciós intézkedések, további fejlesztési területek meghatározhatóvá váljanak.

1.1.5 Autizmussal élő tanulókkal kapcsolatos ismeretek

Módszertani modellünk megosztásával kívánjuk elősegíteni, hogy az egyéni sajátosságokhoz igazodó, támogató környezet kialakításában nyújtsunk szakmai segítséget az autizmussal élő gyermekek nevelésében, oktatásában résztvevő intézményeknek.

Módszertani segédanyag kidolgozása

Módszertani segédanyag megosztása az integrált nevelés-oktatásban részesülő autista gyermekek/tanulók befogadási protokolljára, protetikusan környezet kialakítására.

1.1.6 A viselkedés-és magatartászavar; ADHD kérdései

Az aktivitás-és figyelemzavarral kapcsolatos ismeretek megosztása

a.) Figyelemzavar

b.) Hiperaktivitás

c.) Figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar (ADHD)

A fenti problémák kiváltó okainak, tényezőinek feltárása, jobb megértése. A problémák definiálása, egymástól való elkülönítése, minél többszemponútú megközelítéssel, gyakorlati példákkal, saját esetek feldolgozásával műhelymunka keretében.

Bevezetés a diagnózisokkal kapcsolatos kritériumrendszerbe. A szakértői véleményben foglaltak értelmezése, a javaslatok gyakorlati megvalósítása a nevelő-oktató munka folyamán. Ötletbörze. Terepiás lehetőségek, kezelési módok, az egyéni bánásmód kérdései. Együttműködés megvalósítása a szülőkkel. Érzékenyítés, lehetőség szerint szülői előadók bevonásával is. Kilátások. Tehetség, tehetséggondozás kérdése.

1.1.7 Módszertani kérdések

Az inklúzióról való tudás sokat változott, gazdagodott az elmúlt években – mindenütt megjelentek a változásra, változtatásra irányuló törekvések, az osztálytermi folyamatokban megjelenő differenciálás és kooperatív technikák alkalmazása. Ehhez kell aktívan kapcsolódnia az utazó gyógypedagógiai hálózat szakembereinek a tudásával, összegyűjtött tapasztalataival. A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai és iskolai nevelésére-oktatására vonatkozó irányelvek korszerű és alaposan kidolgozott szakmai útmutatót adnak számunkra minden fogyatékosági típus tekintetében.

1.1.8 IKT eszközök a fejlesztési folyamatban

IKT eszközök felhasználásának lehetőségei, telepíthető fejlesztőprogramok, online felületek használata, elérhető platformok összegyűjtése – fejlesztendő területek szerint

1.1.9 Neurogén alapú teljesítményzavarok: diszlexia, diszgráfia, diszkalkúlia terápiája

A teljesítményzavarok hátterének és tüneteinek áttekintése; a kompenzálást segítő terápiás folyamat felépítése és tartalma. Segítő környezet és attitűd. Az értékelés sajátosságai. Irányelvek ide vonatkozó részeinek áttekintése.

1.1.10 Egyéni átvezetési program gyakorlatának bemutatása

Az egyéni átvezetési program bevezetése hatékonyan segíti az SNI-s gyermekek/tanulók óvodából-iskolába, illetve középiskolába lépését. Az utazó gyógypedagógiai, utazó konduktori szolgálatunk által alkalmazott átvezetési gyakorlat megosztása.

1.1.11 Kommunikáció a szülőkkel.

A sikeres kommunikáció feltételei. Az esetmegbeszélés lebonyolításának forgatókönyve. Az esetmegbeszélés szempontrendszerének átadása.

1.1.12 Támogató lehetőségek a sikeres munkavégzéshez

Egymás szakmai segítése, tapasztalatcsere, brainstormingban rejlő lehetőségek. Kiegészítő elleni technikák, gyakorlatok megosztása küldő szakemberek bevonásával. Interaktív műhelymunka.

1.1.13 Kommunikációs csatornák hatékony működtetése

Jelenlegi kommunikációs csatornáink feltérképezése, működés értékelése, javaslatok befogadása. Online kapcsolattartás és online műhelymunka gyakorlatának bevezetése. (Tekintettel a járványhelyzetben is működőképes szakmai együttműködés megvalósítására)

1.1.14 A diagnózistól a terápiáig

A fejlesztési folyamatban partnereinkkel közös szakmai program szervezése, együttműködés erősítése. Partnerintézmények képviselőinek meghívása. Szakszolgálat diagnosztikai területén dolgozó szakemberek.

1.1.15. Fejlesztés megvalósításának eszközei

Speciális fejlesztőeszközök, feladatok, játékok bemutatása. Saját készítésű anyagok megosztásának lehetősége.

A fentiek közül az éves munkatervekben meghatározásra kerülnek a leginkább igényként jelentkező témák.

A szakmai tartalom tervezése elhatározást jelent a jövőnk aktív alakítására. Hatékony gyógypedagógiai tevékenységünk egyik nélkülözhetetlen feltétele. Szükség van rá a jövő bizonytalanságának leküzdéséhez, ezenkívül érdemlegesen hozzájárul az egyéni és a közös munkánkhoz egyaránt. Természetesen a munkaközösségünk koordinálását és irányítását is megkönnyíti. A pályázati programok és módszertanok szintén a tartalmi célokat bővítik, de ezen felül azt is szolgálják, hogy szervezeti egységünk szakmai-módszertani tudatossága növekedjen. A pályázatban rögzített elképzeléseinket mindenkor a felmerült szükségletekből eredeztettük és egyben a jövőre vonatkozó inspirációinkat tartalmazza.

Szerencsés esetben a saját magunk - mint folyamatosan fejlődni képes és akaró gyógypedagógusok -, céljait megtaláljuk a munkaközösségünk szakmai jövőjében.

2. Folyamat célok

A műhelymunkák éves tervezési folyamatnak az célja, hogy a felsorolt “tartalmi célok” elérését jelentő teendőinket, irányainkat pontosan meghatározzuk.

2.1 Éves tervezési határidők

A műhelymunkák éves tervezését minden tanév májusában el kell készíteni a következő tanévre vonatkozóan.

2.2 Elvárások

A műhelymunkák tartalma mellé meg kell fogalmazni a folyamat eredményével szembeni minőségi elvárásainkat. Meg kell határozni a műhelymunka formáját.

2.3 Feladatértelmezés

Tervezési lépések kidolgozása részletesen. Műhelymunka megvalósításhoz vezető szervezési határidők kibontása. Felelősök megnevezése, közreműködők felkérése, helyszín szervezése, meghívottak köre, dokumentálás módja stb.

2.4 Erőforrás elemzés

Bevonható munkatársak köre, kapacitásigény megadása. Külső előadók. Bevonható partnerek. Moderátor kijelölés. Szükséges technikai feltételrendszer előzetes felmérése (online műhelymunka).

2.5 Költségek

A tervezett tartalom megvalósításához szükséges elismert költségek hozzárendelése.

2.6 Megvalósítás módszereinek meghatározása

- előadás
- kötetlenebb légkör kialakítása és fenntartására workshop
- interaktív műhelymunka
- bemutató eszközök és technikák alkalmazása: prezentációs módszerek és segédeszközök meghatározása (flipchart-táblák, szemléltető eszközök)

2.7 Megvalósítás értékelése

A folyamatcél meghatározása a tervezés esetében is azt jelenti, hogy mérhető, számszerűsíthető vagy tartalmilag értékelhető paraméterekkel beszámoló készüljön a megvalósított műhelymunkákról. Elsősorban azt mérjük, amit befolyásolni tudunk („tervezhetőség” elve) a saját szintünkön, illetve ami megadja részünkre a megfelelő visszacsatolást a kitűzött tartalmi céllal kapcsolatban.

Minta sablon – a tervezés főbb pontjai

időpont	helyszín	témamegjelölés	felelős	erőforrásigény	költségek	értékelés/beszámolás módja

Felhasznált források

Sántha Kálmán (2009): Bevezetés a kvalitatív pedagógiai kutatás módszertanába. Eötvös Kiadó, Budapest

Szabolcs Éva (2001): Kvalitatív kutatási metodológia a pedagógiában. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.

Esély Pedagógiai Központ EGYMI Szervezeti és Működési Szabályzata